

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Kunstig hekkeplass for terner i Pasvikelva

Forsøk på en tilrettelegging på Tyskerbrua ved Nyrud

NIBIO RAPPORT | VOL. 2 | NR. 119 | 2016

Bjørn Frantzen og Morten Günther
Divisjon for skog og utmark/Kommunikasjonsstab

TITTEL/TITLE

Kunstig hekkeplass for terner i Pasvikelva

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Bjørn Frantzen og Morten Günther

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
21.11.2016	2/119/2016	Åpen	8485-2	2016/1988
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-01720-2	2464-1162	17	5	

OPPDRAKSGIVER/EMPLOYER:

NIBIO SVANHOVD

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Bjørn Frantzen

STIKKORD/KEYWORDS:

Rødnebbterne Hekking Kunstig hekkeplass

Arctic Tern Breeding Artificial platform

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Utmarksressurser og næringsutvikling

Natural Resources and Rural Development

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Som en del av «Fugleturismeprosjektet for Midt- og Øst-Finnmark» søkte man i 2010 et samarbeid med Pasvik zapovednik (PAZ) om å bygge en kunstig hekkeplattform på russisk side av Pasvikelva, på Tyskerbrua som ble sprengt av tyskerne når de trakk seg ut av Litsafronter i 1944. PAZ takket nei til samarbeidet og Bioforsk Svanhovd (Nå NIBIO Svanhovd) søkte i 2013 Fylkesmannen i Finnmark om midler til tiltaket som ble innvilget i 2016 og bygget samme år.

Bioforsk Svanhovd invited Pasvik state nature reserve (PAZ) to a joint project on establishing an artificial breeding platform for Arctic Tern on a destroyed metal bridge over the boder river Pasvik, blown up by German troops when the pulled out of Russia in 1944. The invitation was declined and the County Governor Environmental office was asked to finance the project in 2013 and funding was made available in 2016. The platform was build in April 2016.

LAND/COUNTRY:

Norge/Norway

FYLKE/COUNTY:

Finnmark

KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Sør-Varanger

STED/LOKALITET:

Nyrud, Øvre Pasvik

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

GODKJENT /APPROVED

SNORRE B. HAGEN

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

BJØRN FRANTZEN

Innhold

1	Innledning.....	5
1.1	Historisk tilbakeblikk.....	5
1.1.1	Pasvik zapovednik inivteres til samarbeid om hekkeplattformen	5
1.1.2	Bygging av hekkeplattformen utsettes	6
2	Arbeidet mot en hekkeplattform på norsk side	7
2.1	Lokalisering på norsk side.....	7
2.1.1	Utforming av ny hekkeplattform.....	7
3	Rødnebbterna i Pasvik.....	9
4	Søknader og tillatelser.....	11
5	Bygging av hekkeplattformen i 2016.....	13
6	Resultater fra sesongen 2016.....	17
	Vedlegg.....	18

1 Innledning

1.1 Historisk tilbakeblikk

Ideen om å bygge en kunstig hekkeplattform for terner på Tyskerbrua i Pasvikelva, kom som en ide med tre utspring. Rødnebbternene er i tilbakegang blant annet knyttet til mangel på trygge hekkeplasser. Øvre Pasvik er kjent som et godt område for fuglekikking. På russiske side av grensen har Pasvik zapovednik (naturreservat) gjort et gammelt militært vaktårn om til et fuglekikkertårn. Fra dette tårnet ser man bort på Tyskerbrua. En hekkeplattform på det største bruelementet på russisk side ville kunne bli en attraksjon for fugleturister på både norsk og russisk side.

Figur 1. «Tyskerbrua» ble bygd av tyskerne i forbindelse med forsøket på å ta Murmansk by i 1942 og sprengt når de trakk seg ut i 1944. Foto: Bjørn Frantzen

1.1.1 Pasvik zapovednik inviteres til samarbeid om hekkeplattformen

Prosjektet «Fugleturisme i Midt- og Øst-Finnmark» (2010-2014) hadde blant annet som oppgave å tilrettelegge for fugleattraksjoner. Like etter oppstarten av fugleturismeprojektet høsten 2010 ble ideen om en hekkeplattform på Tyskerbrua presentert for ledelsen i Pasvik zapovednik (PAZ). Det norske prosjektet ville dekke kostnadene til materialene dersom PAZ ville bygge hekkeplattformen.

Figur 2. Den sprengte Tyskerbroa sett fra fugletårnet på russisk side. Foto: Susanne Wasa Hagen, Finnmark fylkeskommune

Pasvik zapovednik vurderte tiltaket og konkluderte med at innenfor de strenge rammene man har for tiltak innenfor en zapovednik (strict nature reserve), kunne ikke en kunstig hekkeplattform aksepteres da en ikke skal gjøre noen inngrep i naturmiljøet.

1.1.2 Bygging av hekkeplattformen utsettes

Da Tyskerbrua ble sprengt, ble de største ødelagte bruelementene som stikker over vannspeilet liggende på russisk side. For å utnytte de største delene var det derfor et ønske å legge hekkeplattformen på russisk side. Dette fordi en da kunne bygge en stor plattform og supplere med kunstige hekkeplasser for andre arter som ender (kvinand, lappfiskand og laksand) og måker (fiskemåke) på den samme brukonstruksjonen.

Tanken rundt å bygge en hekkeplattform på russisk side ble ikke helt oppgitt. Forslaget ble uformelt fremmet igjen ved et par anledninger før en endelig innså at dette ikke var en farbar vei.

Da begynte en å se på mulighetene for å bygge plattformen på en av de tre små bruelementene som ligger over vannspeilet på norsk side.

Figur 3. Illustrasjon av hvordan en så for seg hekkeplattformen på det største bruelementet på russisk side av Pasvikelva. Fotomontasje og tegning: Trond Haugskott

2 Arbeidet mot en hekkeplattform på norsk side

2.1 Lokalisering på norsk side

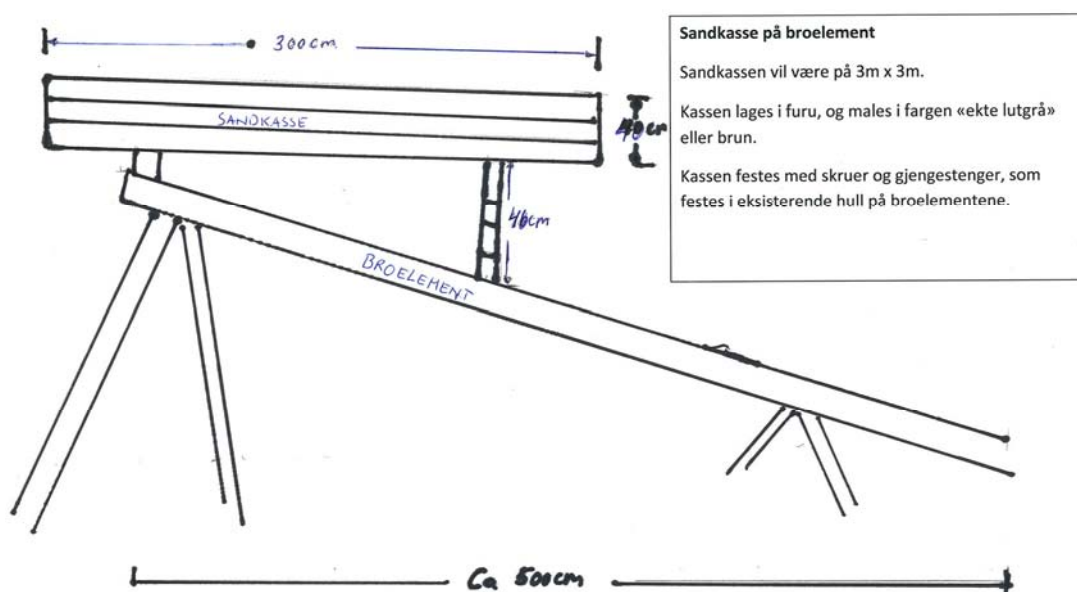
På norsk side ble de tre bruelementene som stakk over vannflaten vurdert. Det østligste elementet ble vurdert som ikke egnet både fordi at det hadde liten høyde over vannspeilet og fordi det ikke ville være lett å montere en plattform her.

Figur 4. Bildet viser de tre bruelementene på norsk side av elva. Bruelementet til venstre som er det vestligste ble valgt blant annet fordi at det var det høyeste. Foto: Bjørn Frantzen

2.1.1 Utforming av ny hekkeplattform

Bjørn Arnfinn Danielsen, Skogfoss ble forespurt om å lage en teknisk skisse til en hekkeplattform på det vestligste broelementet. Etter en befaring ble skissen nedenfor laget.

En ny montasje av en mulig hekkeplattform på norsk side ble laget.

Figur 5. Bildet viser at en ser for seg at både kvinender og lappfiskand også kan hekke på plattformen i tillegg til rødnebbterner. Andeholker montert på siden av hekkeplattformen. Fotomontasje og tegning: Trond Haugskott

3 Rødnebbterna i Pasvik

Rødnebbterna i Norge

I Norge er rødnebbterna fortsatt en relativt vanlig hekkefugl langs kysten fra Hordaland til Finnmark. Langs Skagerrak-kysten og i Ytre Oslofjord hekker arten spredt og fåtallig.

Spesielt i Nord-Norge hekker rødnebbterna også i innlandet, gjerne på småholmer og skjær i fiskerike innsjøer høyt til fjells. Innlandshekkning er mer sjeldent i Sør-Norge, men forekommer en del steder.

Den norske hekkebestanden ble i 2005 vurdert til å være i størrelsesorden 58 000 individ. I Sør-Norge har det vært en sterk nedgang i hekkebestanden i siste 30-års periode, men det har i perioder vært tegn på økning av bestanden på Helgelandskysten og bestandsnedgangen totalt for Norge har trolig vært under 15 % for siste 40-års periode. I «Norsk Rødliste for arter 2015» er rødnebbterna ikke kategorisert som en rødlisteart.

Rødnebbterna i Pasvik

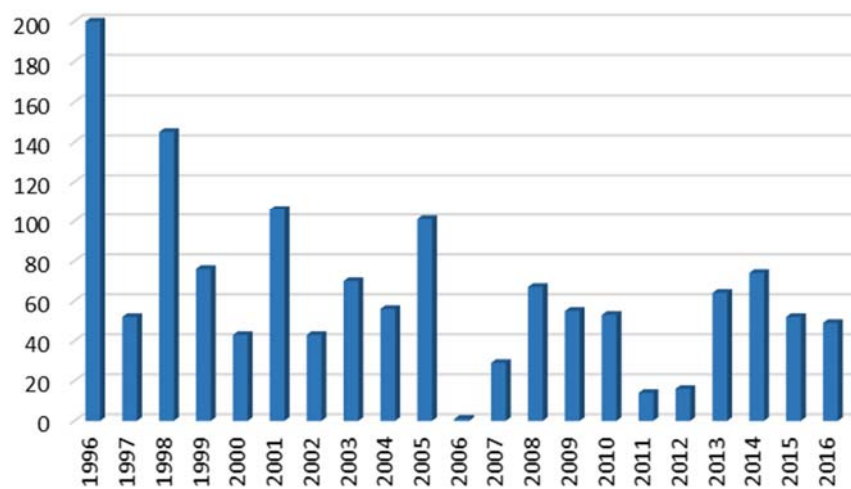
Rødnebbterna ankommer Pasvikdalen fra midten av mai til begynnelsen av juni. De fleste fuglene forlater området i løpet av august. Arten opptrer tallrik under vårtrekket og registreres i varierende antall under de årlige vannfugltellingene i Pasvik naturreservat.

Rødnebbterna synes å forekomme i størst antall når det lokalt er store konsentrasjoner av fjærmygg og andre vanninsekter. Arten kan da opptre i flokker på flere titalls individer midt ute på Fjærvannet. Slike flokker er registrert helt fram til slutten av juni. Det er imidlertid ikke kjent i hvilken grad dette er fugler som faktisk hekker i området. Man kan tenke seg at ikke-hekkende individer, f.eks. etter mislykket hekking på kysten, samles ved Pasvikelva for å utnytte en tilgjengelig næringsressurs.

Det foreligger ingen kjente større hekkekonsentrasjoner i Pasvikdalen, men det er grunn til å tro at det fortsatt hekker en del spredte par på egnede lokaliteter, bl.a. på mindre øyer og tuer i noen av vannene i Øvre Pasvik. Fra tidligere er det bl.a. kjent hekkefunn fra Vaggatem (Schaanning 1916), torvøyene i Hestefosdammen, Abortjern, Melkefoss (artsobservasjoner.no), Skogfoss og Holmfoss (Paul Aspholm pers. medd.).

Fordi rødnebbterna vanligvis hekker på bakken i nærheten av vann, er arten utsatt for raske vannstandsendringer. Elvebredden langs Pasvikelva er derfor lite egnet som hekkeplass.

Rødnebbterne

Figur 6. Høyeste antall av registrerte rødnebbterner under de årlige vannfugltellingene på Pasvikelva (1996-2016).

4 Søknader og tillatelser

Tyskerbrua ligger i et naturreservat i ei grenseelv. Fylkesmannen i Finnmark ved Miljøvern avdelingen ble søkt om tillatelse til å bygge hekkeplattformen, samt om økonomisk støtte til tiltaket. Den 12.12.2013 ga Fylkesmannen i Finnmark tillatelse til bygging av en hekkeplattform. Vedtaket gjenngis her i sin helhet.

Vedtak

«Bioforsk Svanhovd gis tillatelse til å bygge en kunstig hekkeplattform på brorestene ved Nyrud i Pasvik naturreservat. Vedtaket er gjort med hjemmel naturmangfoldloven § 48 og verneforskriftens kapittel VI, punkt 3 (andeholker og fuglekasser).

Vilkår:

- Tillatelsen gjelder for 5 år, f.o.m. 2014 – t.o.m. 2018
- Etter nærmere avtale skal det rapporteres til Fylkesmannen om hekkesuksess for rødnebbterne og evt. andre fuglearter som benytter seg av hekkeplassen
- Bygging og evt. vedlikehold skal gjennomføres utenfor hekkesesong
- Bioforsk Svanhovd er ansvarlig for å sørge for at eventuelt avfall fra byggearbeidene fraktes ut av området og leveres til godkjent avfallsmottak.
- Bioforsk Svanhovd er ansvarlig for å fjerne hekkeplattformen dersom tillatelsen ikke fornyes i 2018, eller dersom Fylkesmannen trekker tilbake tillatelsen.
- Tillatelsen kan trekkes tilbake dersom tiltaket ikke viser positiv effekt på hekkesuksessen for rødnebbterne.
- Før arbeidet starter skal Statens naturoppsyn Kirkenes kontaktes og informeres om arbeidet (Jørn Monsen, tlf. 920 91018).

Tillatelsen gjelder kun etter verneforskriften for Pasvik naturreservat. Tiltakshaver må i tillegg søke tillatelse (evt. undersøke om tillatelse er nødvendig) fra grunneier og kommunen. Søknaden må også sendes kulturminnemyndighetene for uttalelse. I og med at Pasvikelva er en grenseelv, må det også undersøkes med grensemyndighetene om det er nødvendig med andre tillatelser». Se vedlegg 1.

Finnmarkseiendommen (FeFo)

I en epost av 17.12.2013 sier FeFo:

«FeFo har ingen merknader til saken.

Det anses ikke nødvendig å søke om grunneiers tillatelse til tiltaket».

Sør-Varanger kommune

I et brev av 23.12.2013 sier Sør-Varanger kommune: «Sør-Varanger kommune har ingen meknader til at det settes opp en slik plattning på gamle brofundamenter i Pasvikelva».

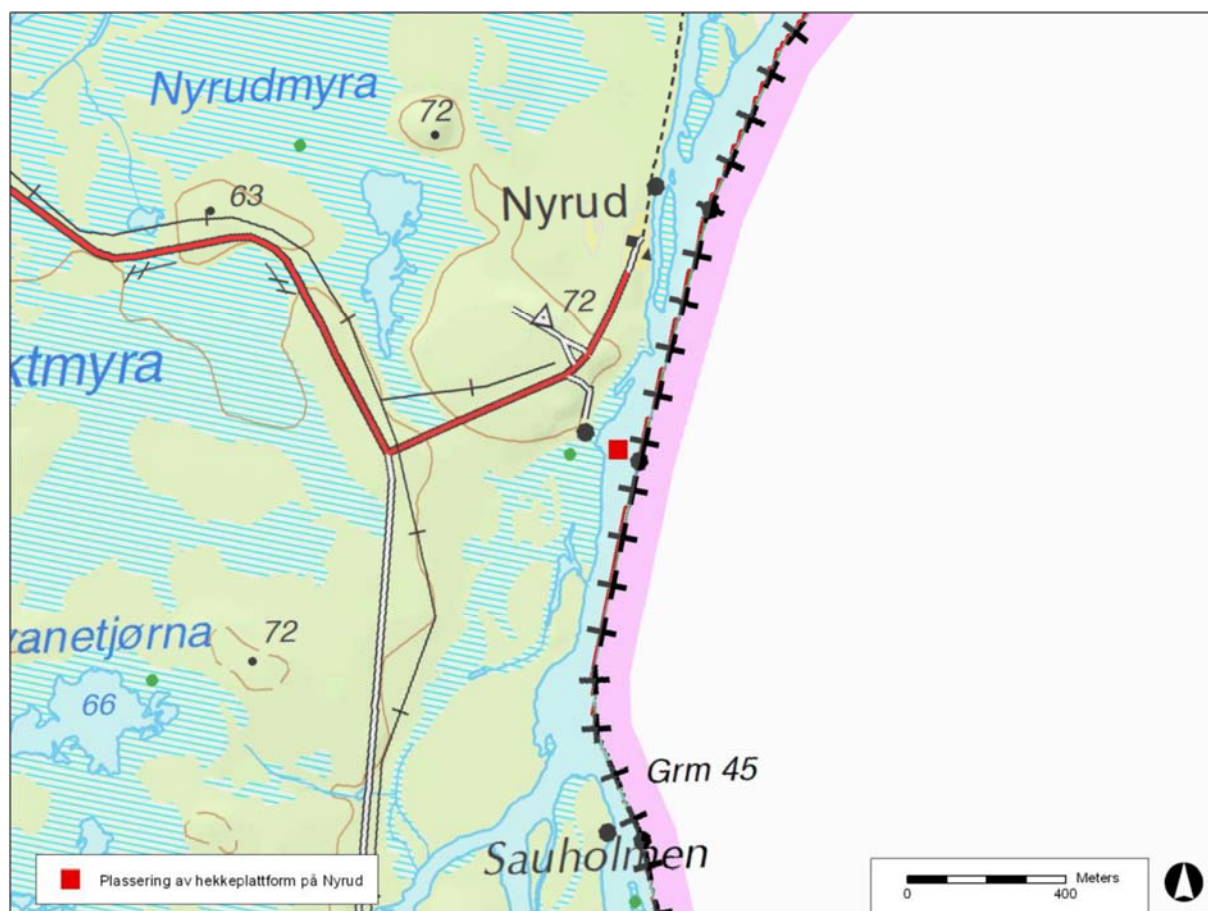
Finnmark fylkeskommune

I et brev med tittelen «Kulturminnefaglig uttalelse om oppsetting av kunstig hekkeplass på brurester i Pasvikelva, Sør-Varanger kommune» av 16.01.2014 vises det til:

«Finnmark fylkeskommune har ingen innvendinger til at det monteres hekkeplattform på brurestene ved Nyrud i Pasvik så fremt de over nevnte kriterier vi har lagt til grunn i vurderingen følges». Se vedlegg 2.

Grensekommisariatet og **Statens naturoppsyn (SNO)** er holdt løpende orientert om tiltaket.

Pasvik zapovednik ble orientert om at NIBIO Svanhovd vil bygge hekkeplattformen på norsk side av elva.

Figur 7. Den røde firkanten viser plasseringen av hekkeplattformen som ligger rett utenfor grensemerke 25.

5 Bygging av hekkeplattformen i 2016

Fugleturismeprosjektet for Midt- og Øst-Finnmark ble avsluttet og annen finansieringskilde måtte finnes. Først i 2016 fikk NIBIO Svanhovd (tidligere Bioforsk Svanhovd) finansieringen på plass. Mildene ble bevilget av Fylkesmannen i Finnmark (vedleggene 3 og 4).

Bjørn Arnfinn Danielsen fikk oppdraget med å bygge hekkeplattformen. Sammen med seg fikk han Egon Sotkajervi fra NIBIO Svanhovd.

Figur 8. Bildet som er tatt fra grensemerke 25 viser båttransport til bruelementet der plattformen bygges. Foto: Arild Lyssand.

Isen ble tidlig dårlig rundt bruelementet der plattformen skulle bygges. Bygging fra båt ble derfor alternativet.

Figur 9. Bildet viser understellet festet til brukonstruksjonen. Foto: Bjørn Arnfinn Danielsen

Hekkeplattvingen ble bygget under dagene 12. og 13. april med hjelp fra Arild Lyssand fra Nyrud politistasjon. Sand ble hentet fra et sandtak og kjørt ut i bøtter.

Figur 10. Sand fra et sandtak har lite frø i seg slik at det blir lite vegetasjon på plattformen. Foto: Arild Lyssand

Figur 11. Hekkeplattformen er ferdig med to andeholker for kvinand montert. Foto: Arild Lyssand

Figur 12. I slutten av april ble det ettermontert to andekasser med 85 mm innflyvingshull som er passe for lappfiskand, men litt trangt for kvinand og laksand. Foto: Bjørn Frantzen

Figur 13. Ei hekkkasse for laksand ble plassert oppe på plattingen i slutten av april. Foto: Bjørn Frantzen

Figur 14. 15.juni legger Arild Lyssand fem biter torv med gress på 0,5 m2 i hjørnene på plattformen og en på midten.
Foto: Bjørn Frantzen

Arbeidene med å utforme hekkeplattformen er nå ferdig. Justeringene underveis ble gjort på bakgrunn av faglige innspill fra Georg Bangjord og Paul E. Aspholm. Arild Lyssand har fulgt med på fuglelivet på plattformen gjennom sommeren ved anledning.

Plattformen er montert slik at mink ikke skal kunne klatre opp på plattformen fra metall understellet.

Det ble montert flere andekasser med forskjellig utforming for å legge til rette for at lappfiskand, kvinand og laksand kunne hekke.

6 Resultater fra sesongen 2016

Det ble ingen hekking av måker, terner eller ender på hekkeplattformen i 2016. Plattingen brukes som hvileplass. Det ser en på flekkene med fugleskit som finnes på plattingen. I laksandkassa oppe på plattingen ble det gravd ut ei grop, slik som ei laksand ville gjort når den går til hekking. I en av andekassene hang det dun i innflyvingshullet, som viser at fugl har sjekket ut kassa.

Det ble faktisk hekking i en av andekassene, men av linerle. Man fikk tidlig mistanke om at et par linerle hadde tatt ei andekasse i bruk som reirplass da linerle med mat i nebbet ofte ble sett på plattingen. Hekking ble konstantert da en stor unge satt i kasseåpningen 23. juli.

Figur 15. En linerleunge klar til å forlate andeholken der foreldrene bygget reiret. Foto: Bjørn Frantzen

Det er gitt en midlertidig tillatelse til å ha plattingen stående til og med sesongen 2018. NIBIO Svanhovd har ansvar for å vedlikeholde plattingen. Høsten 2018 vil en vurdere om plattingen skal tas ned eller om en søker om at den kan stå i flere år.

VEDLEGG 1

FYLKESMANNEN I FINNMARK
Miljøvern avdelingen

FINNMÁRKKU FYLKKAMÁNNI
Birasahttenossodat

Bioforsk Jord og miljø
Svanhovd
9925 SVANVIK

Deres ref

Deres dato
01.11.2013

Vår ref
Sak 2013/4260
Ark 432.4

Vår dato
12.12.2013

Saksbehandler/direkte telefon: Jan Erik Knutsen - 78 95 03 14

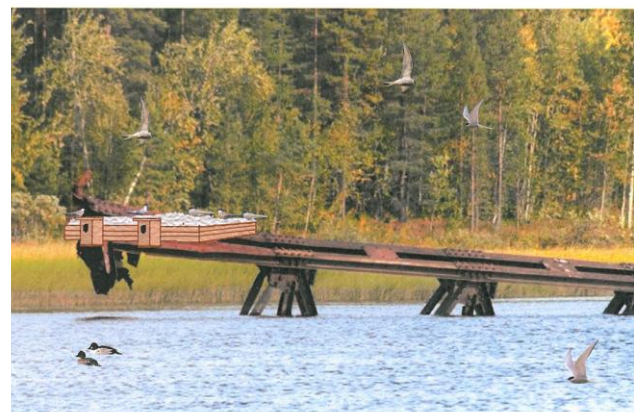
Tillatelse for tilrettelegging av kunstig hekkeplass for terner - Pasvik naturreservat

Viser til e-post datert 1. november 2013 med søknad om tilrettelegging av kunstig hekkeplass for rødnebbterner i Pasvik naturreservat.

Søknaden

Bioforsk skriver i søknaden at rødnebbterna er en art som har en negativ trend i den norske bestanden. Det er antatt at årsaksforholdene til denne nedgangen ligger til forhold rundt hekkeperioden. Mangel på sikre hekkeplasser er en av forklaringene. Rødnebbterna er en karakterart for polarområdene da den hekker i nord og overvintre i sør, helt nede i de Antarktiske farvann. Dette er den fuglearten i verden som gjennomfører de lengste vandringene.

Bioforsk Svanhovd søker om å tilrettelegge kunstig hekkeplass for rødnebbterne på de gamle broelementene i Pasvik naturreservat (se bilder under og vedlagte kart). På russisk side er det tilrettelagt for fuglekikking gjennom et ombygd vaktårn. Dette ble gjort som en del av et tidligere norsk-russisk miljøprosjekt. Fra dette tårnet har en direkte sikt til den sprengte brua over Pasvikelva. På norsk side går det en grusvei ned til 100 meter fra grensemerke 25 like ved brorestene. Under isløsingen er dette området attraktivt for sangsvaner.

Bildene med skisser av hvordan den kunstige reirplassen vil se ut på broelementene.

Reirplattformene som planlegges er sandkasser laget i tre. På sandkassene monteres 1-2 andeholker som reirplass for de tre hulerugende artene lappfiskand, laksand og kvinand som finnes i området. Plattformene lages slik at de lett kan demonteres dersom dette forsøket ikke lykkes.

Dersom tillatelse blir gitt, vil den kunstige reirplassen bli bygget mens det er is på Pasvikelva skriver Bioforsk. En eventuell demontering bør også gjøres mens elva er islagt. Den kunstige plattformen vil være vedlikeholdsfri, men et eventuelt vedlikehold vil bli utført av Bioforsk Svanhovd. Fugleturismeprosjektet i Midt- og Øst-Finnmark dekker utgiftene til å etablere den kunstige hekkeplattformen for rødnebbterne.

Det søkes i første omgang om tillatelse for et prosjekt på fem år (2014-2018).

Regelverk

Formålet med naturreservatet er å bevare et våtmarksområde som er et svært viktig hekke- og rasteområde for en rekke arter av ender, gjess, vadere og sangsvane, samt å bevare deler av Pasvikelva hvor det opprinnelige elveleiet er intakt.

For området gjelder blant annet følgende bestemmelser (verneforskriften kapittel IV):

- All vegetasjon i vann og på land, herunder døde busker og trær, er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Nye plantearter må ikke innføres.
- Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse med de unntak som følger av pkt. V.
- Bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder skal holdes i bånd. Utsetting av vilt er forbudt.
- Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre eller forstyrre naturmiljøet, om f.eks. oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, oppdemning, uttak, oppfylling, framføring av luftledninger, jordkabel, bygging av veier, oppdyrking, drenering, utføring av kloakk og andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Opplistingen er ikke utømmende.
- Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt. Forbudet gjelder også lavtflyging under 800 fot over reservatområdet, samt bruk av modellbåter og modellfly
- Camping, teltslaging og oppsetting av kamouflasjeinnretninger er forbudt.

I verneforskriftens kapittel V er det gitt en del unntaksbestemmelser, mens det i kapittel VI er opplistet en del tiltak som Fylkesmannen kan gi tillatelse til etter søknad.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven § 7 setter vilkår om at det skal fremgå av et hvert vedtak hvordan forholdet til naturmangfoldloven §§ 8-12 er vurdert. Dette betyr at en søknad som berører naturmangfoldet og vurderingene som gjøres skal bygge på vitenskapelig kunnskap om naturen og artene i det aktuelle området (§ 8). Når det er tvil om virkningene tiltaket har på naturmangfoldet, dvs. at det ikke er tilstrekkelig kunnskap, så skal *føre - var* prinsippet i § 9 tillegges stor vekt. Virkninger av et tiltak skal vurderes ut fra den samlede belastning økosystemet blir utsatt for (§ 10).

§ 11 i naturmangfoldloven setter krav til at tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter. Videre sier § 12 at for å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering, som ut fra en samlet vurdering gir de beste samfunnsmessige resultater.

Dispensasjon fra verneforskriften kan etter innføringen av naturmangfoldloven kun gis med hjemmel i naturmangfoldloven § 48. Av § 48 og rundskrivet "Forvaltning av verneforskrifter" fra Direktoratet for naturforvaltning (endret til Miljødirektoratet 1. juli 2013) går det frem at dispensasjon bare kan gis dersom tiltaket ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Fylkesmannens vurdering

I verneforskriften er det åpnet for at Fylkesmannen kan gi tillatelse til oppsett av andeholker og fuglekasser etter forskriftens kapittel VI punkt 3. Omsøkte tiltak vurderes imidlertid til å være mer omfattende enn både andeholk og fuglekasser i størrelse, selv om formålet er det samme. Søknaden må derfor behandles både etter verneforskriften og naturmangfoldloven § 48, dispensasjon fra verneforskrifter.

Det er to vilkår som må være oppfylt for å kunne gi dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48:

1. Tiltaket kan ikke påvirke verneverdiene nevneverdig, og
2. Tiltak må ikke stride mot vernevedtakets formål.

Vilkåret om at tiltaket ikke skal påvirke verneverdiene nevneverdig innebærer at dispensasjonsadgangen er snever. Det kan bare dispenseres i de tilfeller tiltaket vil ha begrenset virkning for verneverdiene. Siktemålet er at verneforskriften ikke uthules gjennom omfattende dispensasjonspraksis. Bestemmelsen er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette tilfeller eller spesielle/særegne tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet.

Kunnskapsgrunnlaget, jf. naturmangfoldloven § 8, er hentet fra *Forvaltningsplanen for Pasvik naturreservat*. Kunnskapsgrunnlaget vurderes således å være tilstrekkelig for saken og naturmangfoldloven § 9, føre – var prinsippet, vurderes derfor til ikke å være relevant for saken.

Av forvaltningsplanen kan vi lese at det er et særdeles rikt fugleliv i Pasvik naturreservat. Alt fra svaner, gjess, ender, lommer, vadere og måkefugler til rovfugl og storfugl forekommer i reservatet. Rødnebbterne er en vanlig hekkefugl, men som Bioforsk påpeker i søknaden er det en art som har en negativ trend i den norske bestanden. Også i Pasvik naturreservat har det vært en merkbar nedgang i bestanden av rødnebbterne de senere år (årlige vannfugltellinger ved Bioforsk).

Etablering av kunstig hekkeplass vil kunne være et godt tiltak for å øke hekkesuksessen for rødnebbterna. Kombinert med noen andeholker vil det også gi gode hekkelokaliteter for hulerugende andefugler. Her vil terna være utilgjengelig for landpredatorer, og i tillegg vil ender som benytter andeholkene kunne dra nytte av at terna jager vekk predatorer som forsøker å ta seg inn i kolonien.

Ved å etablere hekkeplattformer på restene av broa fra 2. verdenskrig vil tiltaket ikke medføre terrenginngrep eller andre inngrep i verneverdier. Tiltaket vurderes derfor til ikke å ha noen negativ innvirkning på naturmangfoldet i området, jf. naturmangfoldloven § 8. Brorestene i elva er i seg selv et inngrep i naturreservatet, og den samlede belastning jf. naturmangfoldloven § 10 vil ikke øke som følge av at det etableres en kunstig hekkelokalitet der. Lokaliseringen av tiltaket er derfor hensiktsmessig med tanke på å unngå skade på naturmangfoldet, jf. naturmangfoldloven § 12. Naturmangfoldloven § 11 vurderes til ikke å være relevant for saken

Med bakgrunn i vurderingene over mener Fylkesmannen at tiltaket ikke vil være til skade for verneverdiene eller verneformålet. Tvert i mot er tiltaket utelukkende positivt for verneverdiene, da det forhåpentligvis kan gi bedre hekkesuksess for rødnebbterna.

Fylkesmannen vil derfor tillate tiltaket som et forsøk over fem år (2014-2018).

Vedtak

Bioforsk Svanhovd gis tillatelse til å bygge en kunstig hekkeplattform på brorestene ved Nyrud i Pasvik naturreservat. Vedtaket er gjort med hjemmel naturmangfoldloven § 48 og verneforskriftens kapittel VI, punkt 3 (andeholker og fuglekasser).

Vilkår:

- Tillatelsen gjelder for 5 år, f.o.m. 2014 – t.o.m. 2018
- Etter nærmere avtale skal det rapporteres til Fylkesmannen om hekkesuksess for rødnebbterna og evt. andre fuglearter som benytter seg av hekkelassen
- Bygging og evt. vedlikehold skal gjennomføres utenfor hekkesesong
- Bioforsk Svanhovd er ansvarlig for å sørge for at eventuelt avfall fra byggearbeidene fraktes ut av området og leveres til godkjent avfallsmottak.
- Bioforsk Svanhovd er ansvarlig for å fjerne hekkeplattformen dersom tillatelsen ikke fornyes i 2018, eller dersom Fylkesmannen trekker tilbake tillatelsen.
- Tillatelsen kan trekkes tilbake dersom tiltaket ikke viser positiv effekt på hekkesuksessen for rødnebbterna.
- Før arbeidet starter skal Statens naturoppsyn Kirkenes kontaktes og informeres om arbeidet (Jørn Monsen, tlf. 920 91018).

Tillatelsen gjelder kun etter verneforskriften for Pasvik naturreservat. Tiltakshaver må i tillegg søke tillatelse (evt. undersøke om tillatelse er nødvendig) fra grunneier og kommunen. Søknaden må også sendes kulturminnemyndighetene for uttalelse. I og med at Pasvikelva er en grenseelv, må det også undersøkes med grensemyndighetene om det er nødvendig med andre tillatelser.

Vedtaket kan påklages til Miljødirektoratet innen 3 uker, jmfør forvaltningsloven §§ 28 og 29. Klagen skal være skriftlig og begrunnet og sendes via Fylkesmannen i Finnmark jmfør forvaltningsloven § 32.

Med hilsen

Gunhild Lutnæs
fung. seksjonsleder

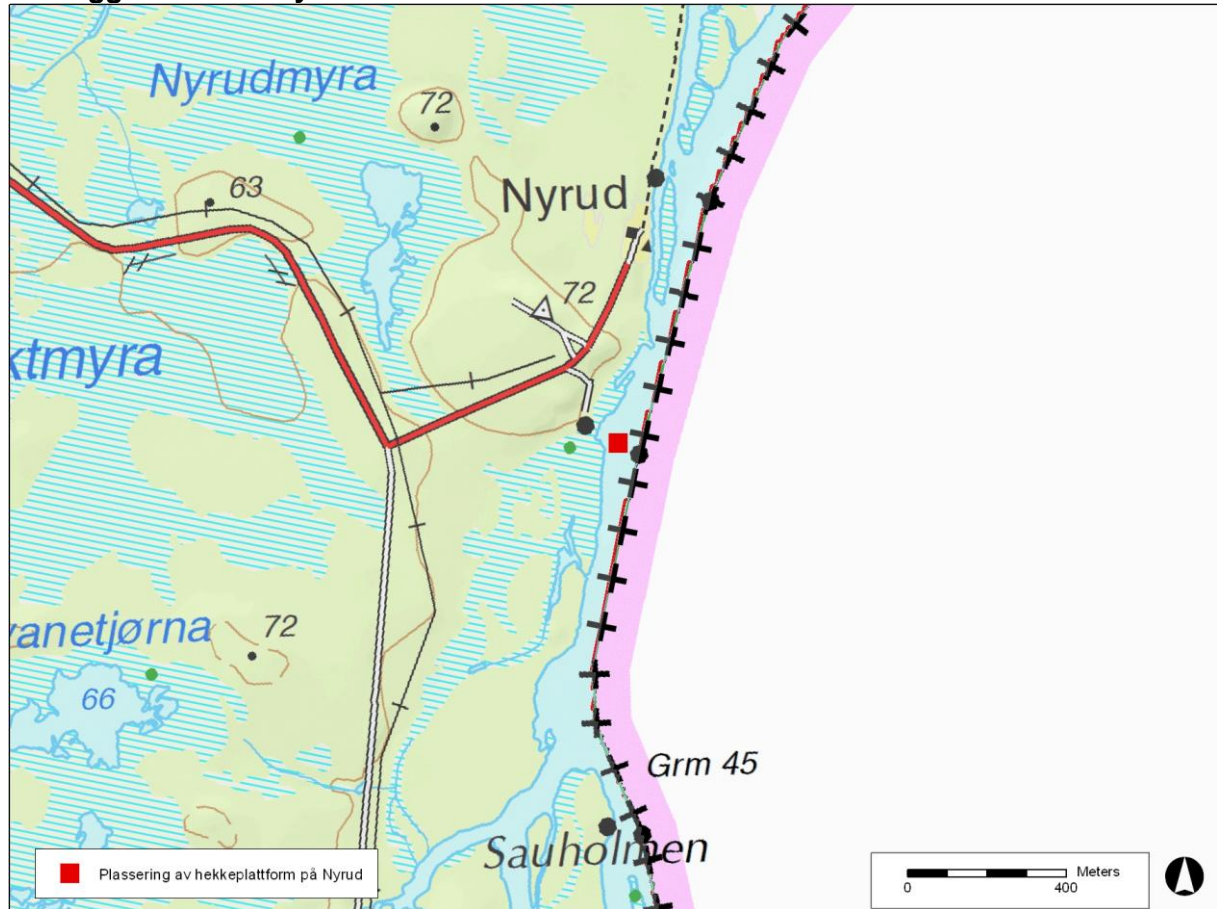
Jan Erik Knutsen
overingeniør

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og derfor uten underskrift.

Kopi til:

Finnmarkseiendommen	Postboks 133	9811	Vadsø
Statens naturoppsyn	Johan Knutsens gate 25	9915	KIRKENES
Grensekommisariatet	Postboks 88	9915	KIRKENES
Miljødirektoratet	Postboks 5672 Sluppen	7485	TRONDHEIM
Reinbeitedistrikt 5 A/C v/Egil Kalliainen	Rødsand	9910	BJØRNEVATN
Sør-Varanger kommune	Postboks 406	9915	Kirkenes
Finnmark fylkeskommune	Henry Karlsens plass 1	9815	Vadsø

Vedlegg: kart over Nyrud

FINNMARK FYLKESKOMMUNE
FINNMÁRKKU FYLKKAGIELDA
Sentraladministrasjonen
Guovddášhállddahus

Vår dato: 16.01.2014

Vår ref: 201302165-11

Arkivkode: ---

Deres ref:

Gradering:

Saksbehandler: Susanne Wasa
Hagen
Telefon: +4778963057
Susanne.Wasa.Hagen@ffk.no

Bioforsk Jord og miljø
Svanhovd
9925 Svanvik

Kulturminnefaglig uttalelse om oppsetting av kunstig hekkeplass på brurester i Pasvikelva, Sør-Varanger kommune

Vi viser til deres henvendelse på e-post 13.12.12, samt senere korrespondanse med tilleggsopplysninger til saken.

Bakgrunn

Bioforsk Svanhovd ønsker å sette opp en kunstig hekkeplass for rødnebbterner på brurestene ved Nyrud i Pasvik. Forsøket vil ha en varighet på fem år.

Reirplattformen vil bli utformet som sandkasser laget i tre med en sanddybde på ca 5 cm.

Plattformene er ikke målsatt enda da det er vanskelig å vite hvilken størrelse den kan få før man har befart bruelementene og sett mulige løsninger for å montere plattformen. I følge Bioforsk vil størrelsen på hekke-plattformen ikke bli så veldig stod på bakgrunn av at det vil bli utfordrende å feste en stor plattform på de spredte bruelementene. Materialet vil være gran eller furu og males i en farge som ligner bruelementene. Hvilke inngrep som må gjøres på bruelementet med tanke på festing av plattformen er ikke redegjort for enda, men vil bli ettersendt etter en befaring når isen er trygg og været tillater det.

Området hvor reirplattformen skal monteres befinner seg i Pasvik naturreservat og Fylkesmannen i Finnmark har fattet vedtak hvor de gir tillatelse etter verneforskriften for Pasvik naturreservat til å sette opp en kunstig hekkeplass for terner på brurestene. Et av vilkårene for tillatelsen er at søknaden blir sendt til kulturminnemyndighetene for uttalelse.

Vurdering

Bruelementene mellom Nyrud og Vaarlamasaari på Russisk side av Pasvikelva stammer fra 2. verdenskrig og var en del av tyskernes planlagte mellomriksvei. Det ble først satt opp en potongbru, deretter en trebru før denne jernbrua ble fraktet opp fra Frankrike. Under de tyske styrkenes tilbaketrekning fra Finnmark ble brua sprengt og det er i dag kun rester igjen av den i elva.

Restene av bruelementene er et kulturminne over grensehistorien mellom Norge og Russland, samtidig som det også er et kulturminne og krigsminne fra 2. verdenskrig.

Selv om det kun er rester av brua som står igjen i dag innehar bruelementene en representasjonsverdi i og med at det er et unikt kulturminne i tillegg til en symbolverdi som et landemerke.

Postadresse
Fylkeshuset
9815 VADSØ
postmottak@ffk.no

Besøksadresse
Henry Karlsens plass 1
9800 VADSØ
www.ffk.no

Telefon +47 78 96 30 00
Telefaks +47 78 96 30 01

Org.nr 964 994 218
Bankkonto 4930.09.12051

Selv om opplevelsesverdien av brua vil bli noe svekket av dette tiltaket vurderer allikevel Finnmark fylkeskommune det planlagte tiltaket til Bioforsk Svanhovd til å ha liten innvirkning på verneverdien av bruelementene. I vurderingen som ligger til grunn har vi vektlagt at tiltaket vil bli diskret utformet slik at det glir godt inn i de eksisterende bruelementene både med tanke på utforming og fargevalg, at det vil gjøres lite inngrep på selve konstruksjonen, og at tiltaket er tidsbegrenset til 5 år og derfor også reversibelt.

Konklusjon:

Finnmark fylkeskommune har ingen innvendinger til at det monteres hekkeplattform på brurestene ved Nyrud i Pasvik så fremt de overnevnte kriteriene vi har lagt til grunn i vurderingen følges.

Med vennlig hilsen

Stein Tage Domaas
plan- og kulturminnesjef

Susanne Wasa Hagen
rådgiver kulturvern

Kopi til: Fylkesmannen i Finnmark , Statens hus, 9815 VADSØ

FYLKESMANNEN I FINNMARK
Miljøvern avdelingen

FINNMÁRKKU FYLKKAMÁNNI
Birasgáhttenossodat

NIBIO, Øvre Pasvik Nasjonalparksenter
Nibio Svanhovd
9925 SVANVIK

Deres ref

Deres dato

Vår ref
Sak 2016/333
Ark 436

Vår dato
08.03.2016

Saksbehandler/direkte telefon: Stine Emilie Nøding Hansen - 78 95 03 70

Tilsagn om viltmidler – ikke høstbare arter 2016

Vi viser til deres søknad om støtte til vilttiltak for ikke høstbare arter i 2016 angående kunstig hekkeplass for rødnebbterner.

Vi fikk 16 søknader om tilskudd til lokale viltformål som samlet ble 795 000 kroner. Vi har hatt 250 000 kroner til fordeling. Det har derfor vært nødvendig å prioritere ved tildelingen, som betyr at de fleste søknader ikke ble prioritert eller fikk reduksjon i forhold til omsøkt beløp.

Fylkesmannen gir NIBIO tilskudd på 30 000 kroner til kunstig hekkeplass for rødnebbterner.

Tilskuddet gis fra kapittel-post 1425.71.3, prosjektnummer 14A08111.

Da Fylkesmannen anser prosjektet som godt har vi støttet søknaden.

Fylkesmannen setter følgende vilkår for tildelingen:

- Fylkesmannen skal **innen 1. juni 2016** ha skriftlig melding om at vilkårene i tilsagnet aksepteres og at innholdet og fremdrifta for prosjektet/tiltaket er som forutsatt i søknaden. Midlene kan ikke overføres til neste år.
- Bekreftelse gis per brev eller pr e-post med referanse til saksnummeret. Bekreftelse pr e-post skal sendes til fmfipostmottak@fylkesmannen.no. Videre ber vi dere om å oppgi kontonummeret som midlene skal overføres til.
- Dersom tilskuddet/deler av midlene ikke benyttes i 2016, eller at tiltaket får et redusert omfang, skal Fylkesmannen ha skriftlig melding om dette snarest mulig. Midlene vil da bli vurdert omdisponert til andre formål/søkere.
- Fylkesmannen skal ha tilsendt rapport med resultater og regnskap fra prosjektet, innen **15. november 2016**. Eller eventuelt etter annen avtale med Fylkesmannen.
- Tilskuddet vil bli utbetalt når prosjektet er gjennomført og Fylkesmannen har mottatt rapport.
- Relevante opplysninger skal legges inn i artskart slik at forvaltningen har tilgang til dette.

- Tilskuddet kan kreves tilbakeført hvis prosjektet/tiltaket ikke blir gjennomført eller dersom det ikke gjennomføres slik tilsagnet forutsetter.
- I henhold til bevilgningsreglementets § 17 tas det forbehold om adgang for at tilskudds forvalter og Riksrevisjonen har adgang til å iverksette kontroll med at midlene nyttes etter forutsetningen. Riksrevisjonen gjør tilskuddsmottaker oppmerksom på krav om oppbevaring av regnskapsdata i 10 år.

Klageadgang

Vedtaket kan påklages innen 3 uker fra mottakelse av brevet, jmfør forvaltningslovens kap. VI, § 28 og 29

Vi ber om at i alle skriftlige henvendelser om saken at saksnummer oppgis. Ved henvendelser per e-post skal dette rettes til fmfipostmottak@fylkesmannen.no.

Vi ber om at vår referanse oppgis ved henvendelse til oss.

Med hilsen

Harald Muladal
fungerende seksjonsleder

Stine Emilie Nøding Hansen
overingeniør

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og derfor uten underskrift.

FYLKESMANNEN I FINNMARK
Miljøvern avdelingen

FINNMÁRKKU FYLKKAMÁNNI
Birasaáhttenossodat

NIBIO, Øvre Pasvik nasjonalparksenter

NIBIO Svanhovd
9925 SVANVIK

Deres ref
16SB61D6

Deres dato
19.01.2016

Vår ref
Sak 2007/36
Ark 432.1

Vår dato
29.03.2016

Saksbehandler/direkte telefon: *Tiia Henrika Kalske - 78 950 364*

Deltilsagn - kunstig hekkeplass for rødnebbterner Pasvik naturreservat

Vi viser til deres søknad om tilskudd til vilttiltak av 19. januar og vårt brev av 8. mars med referanse 2016/333 med tilsagn på kr 30 000 til gjennomføring av søkt tiltak – kunstig hekkeplass (reirplattform) for rødnebbterner i Pasvik naturreservat.

I tillegg til dette tildeler fylkesmannen **kr 20 000** til gjennomføringen av tiltaket som omsøkt. Vilkaorene og fristene for dette deltilsagnet er det samme som beskrives i brevet ref. 2016/333. Rapport med beskrivelse av resultater og regnskap skal sendes in innen 15. november (fmfipostmottak@fylkesmannen.no med begge referanser oppgitt), etter rapportering kan deltilsagnet utbetales til kontoen dere oppgitt i søknaden. Midlene kan ikke overføres til neste år.

Rødnebbterneren er oppført på den norske rødlisten. Hekkesuksessen varierer mellom år, men de senere år har bestandsutviklingen vist en negativ trend. Det kan være flere grunner til den observerte nedgangen i hekkesuksessen, blant annet egg plukking, predasjon fra mink og båttrafikk/ferdsel. En kunstig hekkeplattform kan på sikt ha en positiv effekt på bestandsutviklingen for arten.

Tiltaket som er omsøkt er av midlertidig karakter. Fylkesmannen ønsker å få beskjed om tiltaket får den ønskede virkning. Hvis det viser seg at tiltaket ikke får ønsket virkning eller ikke fungerer hensiktsmessig innen en periode på 3 år, er søker pliktig til å gi beskjed til fylkesmannen og også fjerne den kunstige hekkeplassen. Innstallering av reirplattformen, eventuelt vedlikehold og fjerning må dekkes av søker. Vi gjør oppmerksom på at alle nødvendige tillatelser må innhentes fra riktig myndighet før installering og en eventuell fjerning av reirplattformen.

Vi ber om at vår referanse oppgis ved henvendelse til oss.

Med hilsen

Bente Christiansen
fylkesmiljøvernsjef

Tiia Henrika Kalske
seniorrådgiver

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og derfor uten underskrift.

Fra krigens gru til fødestue for truet fugleart

HJELPER TERNENE: Med denne hekkeplattformen påmontert to fuglekasser til ender håper de ansatte ved NIBIO Svanhovd å øke bestanden av rødnebbterner.

Restene av ei bru som tyskerne bygde under krigen, er kommet til nytte i arbeidet med å bygge kunstige hekkeplasser for den truede rødnebbterna.

ALF HELGE JENSEN
ahj@finnmarken.no

PASVIK: Før tyskerne startet felttoget mot Murmansk, bygde de bru over Pasvikelva ved Nyrud. Brua som sto ferdig i 1942, fikk kort levetid. Den ble sprengt da tyskerne måtte trekke seg tilbake høsten 1944. Nesten 72 år etter er noen av

de godt synlige restene av «Tyskerbrua» kommet til nytte. På norsk side av grenselinja er det bygd en hekkeplattform oppe på brurestene. Håpet er at den skal bli hekkeplass for en truet fugleart, nemlig rødnebbterna. På plattformen har de fylt sand som liggeunderlag.

Strengte russiske regler

Det spennende prosjektet er i regi av Norsk institutt for bioøkonomi på Svanvik, NIBIO Svanhovd. Ideen ble født av prosjektleder Bjørn Frantzen i 2010.

– Vi har et utmerket samarbeid med et russisk verneområde på deres side av elva. Håpet var at en slik plattform kun-

ne bygges der, men da med økonomisk støtte fra Norge. Men de russiske regler for verneområder er veldig strenge. Ingen form for inngrep er lov. Dermed måtte det bli på norsk side, forteller Frantzen.

Prosjektet har blitt møtt med velvilje fra både kommunen, Fylkesmannen, fylkeskommunen, grensemyndighetene og politiet, men det har tatt tid å få alle tillatelser på plass. Vedtakene sier at forsøket med å hjelpe rødnebbternene gjelder i tre år. Da skal man vurdere om hekkeplattformen får stå eller må demonteres.

Plattformen er konstruert og bygd av to lokale karer; Egon Sotkajervi og Bjørn Danielsen. Førstnevnte jobber på NIBIO Svanhovd, mens Danielsen er best kjent som tidligere kjøp-

Ingen garanti

Det er nemlig ingen garanti for

at prosjektet lykkes. Mye kan gå galt. For eksempel at rødnebbterna rett og slett ikke vil bruke plattformen. Eller at andre fugler inntar den. Det kan godt skje selv om ternene er en hissig art som de færreste legger seg ut med.

– Et annet problem med kunstige hekkeplasser er at rovdyr som mink og rev kan gjøre store innhogg i en ternekoloni. Det unngår vi forhåpentlig med plattformen ute i elva, sier Frantzen.

Plattformen er konstruert og bygd av to lokale karer; Egon Sotkajervi og Bjørn Danielsen. Førstnevnte jobber på NIBIO Svanhovd, mens Danielsen er best kjent som tidligere kjøp-

mann i Pasvikdalen. Han har imidlertid bygd mange fuglekasser og andre «boliger» for NIBIO Svanhovd.

To arter av «tenna»

Frantzen opplyser at det i Øst-Finnmark er to ternearter som hekker; rødnebbterna og makrellterna. Artene er svært like hverandre og folk flest skiller dem ikke fra hverandre, og kalles fuglene «tenna.»

– Det er ikke rart at folk kjenner ternene da de kan være svært aggressive på hekkeplassen. De stuper mot hodet på folk og hakker til blods. For å unngå å bli hakket i hodet, kan en holde en pinne rett opp. Terna vil da hakke på pinnen. En

må for all del ikke vifte med pinnen. Da kan en fort treffe vingene på terna og knekke vingebenein. I så tilfelle blir det «game over» for terna, sier Frantzen.

Trekker lengst av alle

Han legger til at rødnebbterna er en eksklusiv karakterfugl i nord. Den er trekkfugl som trekker lengst av alle fugler fra hekkeplassen til vinterplassen.

Grovt sett kan en si at rødnebbterna er tre måneder på hekkeplassen i nord. Så bruker den tre måneder på å komme seg helt ned i havet rundt Antarktis. Der tilbringes sommeren før nye tre måneder bringer rødnebbterna tilbake til oss el-

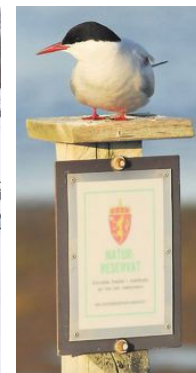
TRUET ART: Rødnebbterna er en truet art. Nå gjenstår å se om den får hjelp øverst i Pasvik.

FOTO: BJØRN FRANTZEN

JORDE JOBBEN: Det var Egon Sotkajervi (tv.) og Bjørn Danielsen som bygde hekkeplattformen. Her klarjør de å la lass med sand som skal fylles opp i plattformen.

FOTO: ARILD LYSAND

HISSIG: Rødnebbterna er en hissig fugl hvis den føler seg truet. Men her hersker tilsynelatende idyll.

FOTO: BJØRN FRANTZEN

SAND OG GRESS: Denne sanda skal fylles på hekkeplattformen. Det skal også legges på torv. Ute i elva ser man restene av «Tyskerbrua.»

FOTO: ARILD LYSAND

ler enda lenger nord, som til Svalbard. Det gjør at rødnebbterna også får utrolig mange soltimer på et år.

Frantzen og de andre ildsjelene bak prosjektet er svært spent på hva som skjer når rødnebbterna ankommer Nyrudområdet. Det store spørsmålet er om den vil ta sandkassen på hekkeplattformen i bruk.

– Vi vurderer å legge torv på deler av sandkassa, både for å binde sanda, men også for å se om ternene kanskje fortrekker å ligge på gress. Svanhovd tar gjerne imot observasjoner fra dem som besøker nærområdet til denne hekkeplattformen i sommeren og ser om det er fugleliv i sandkassa, sier Bjørn Frantzen.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.